

Mravní situace x stránka / Mravní situace x m. stránka

Člověk je „mravní bytost“ – ať chce nebo nechce, ať to ví nebo neví. To znamená, že všechno co dělá (nebo nedělá, ale měl by dělat), a také všechno jak a co myslí, má svůj „mravní aspekt“ či spíš svou „mravní kvalitu“. Pokud se tedy zabýváme nějakou činností určitého člověka z „mimo-morálního hlediska“ („im außermoralischen Sinne“), dopouštíme se „abstrakce“, nebo přesněji: redukuje tu činnost, odmýšlíme si její morální stránku (a možná i jiné, další stránky), prostě nebereme tu činnost jako „celou“, tedy v její plné skutečnosti. A protože člověk je „mravní bytostí“, nebereme v takovém případě ani toho člověka jako celek, jako celého člověka, skutečného a úplného člověka, ale zbavujeme ho jedné dimenze jeho skutečného života. Nikdy se člověk nemůže postavit mimo svou situaci, a jeho situace má vždycky mravní aspekt (morální stránku). Tzv. dělba práce (dělba druhů činností) se nevztahuje nikdy na mravnost, na etičnost, na morálnost. Žádný člověk se nemůže stát specialitou na jakýkoli mimo-mravní obor; a proto specializace neznamena a nemůže nikdy znamenat orientaci na obor a v oboru, který nemá s mravností co dělat. Umělec, který vede nemravný život, nemůže být exkulován jen proto, že dokázal nebo dokáže vytvořit velká díla; totéž platí i o každém vědci, státníkovi, filosofovi, a tak dále. Závazky mravní či etické platí pro každého, nikdo není a nesmí být vyňat. Ke žije člověk, tam je mravnost nebo nemravnost. A to proto, že jde vždy o souvislosti, o širší kontexty, a to nejen „současné“, ale také a zejména „dějinné“, zkrátka o „situace“. Je vrchol ne-lidské a proti-lidské zpupnosti, když si někdo myslí, že když něco není (právně nebo i zvykově apod.) zakázáno, je to dovoleno. Obvykle se něco takové říká proto, aby se tak mohlo poukazovat na „relativnost“ právních nebo zvykových atd. norem a na to, že vše je závislé na době, poměrech, zvycích a obyčejích atd. To je jistě zásadně vzato pravda, ale mezi mravy a obyčeji, zákony a jinými normami na jedné straně a mezi mravním aspektem, mravní stránkou lidské činnosti je propastný rozdíl. Zvyklost a zákony se vyvíjejí jako určitý způsob porozumění tomu, co je „správné“ a „nesprávné“ či „pravé“ či „nepravé“ i bez nich, ale k čemu většina lidí ještě nedospěla, čemu neporozuměla, někdy ani porozumět nechtěla. Ale každý takový pokus je vždy pouze částečný, je v něm porozumění i neporozumění, a proto je zapotřebí mezi zvyky, stejně jako mezi zákony a příkazy rozlišovat, a především se zajímat o jejich vlastní, „pravý“ smysl, o to, k čemu poukazují a co je „v jejich duchu“, a nikoli pouze k tomu, co bylo formulováno a zachyceno „v liteře“. – Nu, a to vše ukazuje na to, že onen mravní aspekt všeho lidského konání nelze prostě zvnějška konstatovat a popisovat, ale že je něčím, čemu je třeba porozumět, tj. překračovat tak všechno to, co konstatovat a popisovat lze (ovšem aniž by to bylo popíráno nebo zlehčováno).

(Písek, 110814-4.)